

Pokoj

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

Když vzkříšený Ježíš přichází mezi své zkoprnělé učedníky, oslovuje je: „Pokoj vám!“ Tím prvním, co jim přináší, nabízí, prvním z jeho odkazů, je pokoj. Na této „situační příhodě“ mne fascinuje na jedné straně to, jakou myšlenkovou bohatostí překypuje, ale zároveň i to, jak povrchně bývá často interpretována...

Nehraji si na znalce hebrejštiny, ale tolik vím, že nedisponuje samohláskami a že kořen slova „šalom“ (tedy „šlm“) vyjadřuje „plnost, celistvost, úplnost“. Zdá se mi to přímo úžasné, neboť sám jsem kdysi se samozřejmostí předpokládal, že Ježíš tímto pozdravem vyjadřuje své přání, aby se apoštolové zklidnili, oprostili se od bázně a tiše mu naslouchali. Časem jsem ovšem nabyl přesvědčení, že tím chtěl naznačit i něco hlubšího: aby se oprostili od závislosti naездеjším, světském hemžení s jeho svody a marností, a místo toho upnuli své usilování na to klíčové – spásu!

To vše možná není až tak úplně „mimo mísu“. Ale dnes mám silné podezření, že oba předchozí výklady opomíjejí to nejdůležitější – a k tomu právě poukazuje význam „plnost, celistvost“. Že totiž pravý „pokoj“ není něčím negativním, není oprostěním se od (vášni, smyslů, hádek, lákadel, světa jako takového), není zbavením se nějakého (zbytečného) břemene, nýbrž je něčím bytostně pozitivním, totiž směřováním k plnosti bytí, k celistvé jednotě víry, lásky a naděje, k úplnosti lidství! Jako kdyby Ježíš svým následovníkům řekl: mé království není tím, co vás čeká až na konci vašich životů a k čemu vede nějaká zaručená a přímá cesta, na níž je třeba odhodit veškeré „haraburdí“; mé království je tím, co naplňuje smyslem každou minutu vašeho života, je vaším úkolem a výzvou, která se prověřuje vždy v konkrétním „ted“ a „tady“, neboť je jeho vnitřní tendencí k završenosti...

„Mít pokoj“ není tedy výzvou ke zbavení se (politiky, manželky, pracovních potíží atd.). Neznamená to „dát si klídek“. Nejde o lacinou útěchu ve stylu: odkopni to a cesta bude volná, dostane se ti všeho, co hrdlo ráčí – a pak konečně spočineš. Ježíš spíše probouzí k angažovanému hledání, naslouchání, rozumění a konání. K trpělivosti na dlouhé cestě, ne k horkokrevnému prorážení zkratk.

Nemohu nevzpomenout půvabných myšlenkových peripetií Ericha Fromma, uvažujícího o svobodě „od“ a svobodě „k“, o svobodě negativní a pozitivní. Každý z nás velice dobře zná tu tendenci odhodit břemena, osvobodit se od zábran, okolností, překážek všeho druhu, a vyrazit... jenže kam? Stačíme si v takovémto opojení emancipací, volností a právy vůbec všimnout, že mnohdy odhazujeme (či obcházíme) též své povinnosti, závazky - a trpící bližní? Že svoboda není jen (a možná hlavně) vyvázáním se z nějaké závislosti, nýbrž volbou něčeho, odhodláním se k něčemu, zodpovědnou volbou cesty odněkud někam? Dnes jsem si již jist, že Fromm, velký znalec Tóry, měl na mysli právě onu hebrejskou intenci slova „pokoj“ a chtěl ukázat její důsledky ve sféře veřejné, v politice.

„Šalom“, „pokoj“, překládáme často slovem „mír“. Na první pohled to rovněž zní jako klid zbraní, oddech od válčení, metafora pozvednuté zelené ratolesti. Není to však spíše jen jiný druh boje? Jiný druh usilování, totiž usilování o plnost našeho žití, o postižení sounáležitosti Celku a našeho místa v něm? Není to vydání se ve stopách Ježíšových, které znamená nikoli zakrytí očí, nýbrž jejich široké rozevření, nikoli odvrát, nýbrž přitakání?